

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА
Програма за изпит за степен бакалавър
2012 – 2013 учебна година

I. УВОД

Български език и литература се изучава като предмет в онези райони на Молдова, където живеят компактно етнически българи. Това са преди всичко училищата в Тараклийския район и в град Тараклия, лицей „Васил Левски” в град Кишинев, в отделни селища на Комратски, Кантемирски, Кагулски, Каушански и Леовски район в образователната програма на средното училище също е включен предметът български език и литература. В посочените райони знаенето на диалектна форма на българския език е предпоставка за овладяване на неговата книжовна норма.

В края на лицейската степен се провежда външното финално сумативно оценяване в рамките на БАК с цел установяване нивото на владеење на компетенции и субкомпетенции и съответствието му на стандартите. Доминантната функция на това оценяване е сертифициране на нивото на интелектуалните способности и практически умения на лицеистите в края на лицейското образование

Програмата за изпита е изработена в съответствие с изискванията на училищния курикулум за лицейска степен и стандартите на обучението по предмета «български език и литература» в лицейския цикъл.

В основата на оценяването по български език и литература се поставят преди всичко комуникативната, етносоциокултурната и интеркултурната компетенции. В процеса на тестирането ще бъдат проверени знанията и уменията на лицеистите по възприятието, разбирането и интерпретацията на прочетения текст (при индивидуално четене), а също така и уменията да създават собствен текст.

В основата на заданията, използвани при тестиране, се полагат художествени литературни, публицистични текстове от различни жанрове: разкази, очерци, статии.

В теста ще се съчетават разнообразни типове тестови задачи за по-разностранно и по-пълно определяне на нивото на подготвеността на всеки изпитван.

В следващите раздели на програмата ще се рамкира съдържанието на изпита и ще се опише структурата на теста, като се изредят основните типове задачи.

Във вид на матрица на спецификации ще се представят тестовите задачи, структурирани и балансирани в съответствие с таксономията на Блум. Матрицата е необходима при администриране на тестовите задачи особено при предварителното тестиране с оглед установяване на качествата на теста *валидност и надеждност*.

Програмата ще съдържа и по един модел - вариант на теста отделно за реален и хуманитарен профил, както и баремите за оценяване.

II. СТАТУТА НА ДИСЦИПЛИНАТА В КОНТЕКСТА НА ВСИЧКИТЕ ИЗПИТИ

Изпитът по български език и литература е задължителен за хуманитарен профил, а за реален – по избор.

Изпит по български език и литература ще се провежда във вид на писмено тестиране.

Писмено тестиране ще се провежда в течение на 180 минути. Тестът ще съдържа фрагмент текст и 20 тестови задачи, които ще проверяват компетенциите на лицеистите по български език и литература, определени от стандартите за лицейското образование. Предпочитат се текстове от българската литературна класика – от изучаван или от неизучаван автор.

III. МЕЖДУПРЕДМЕТНИ КОМПЕТЕНЦИИ ПО ЛИЦЕЙСКА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН

Български език

1. Използване на речевата практика на лицеистите (диалектен вариант на българския език) като основа на изучаване на книжовната форма и формиране на умения за общуване на книжовен български език.
2. Изучаване на езика като система дотолкова, доколкото лингвистичната информация е необходима за правилна книжовна българска реч.
3. Формиране на усет за стилистичното разслоение на езика и създаване на умения за изразяване в определен функционален стил.
4. Изучаване на езика като първоелемент на художествената литература посредством работа предимно с художествени текстове.
5. Теоретико-практическо овладяване на видовете текстове (повествование, описание, разсъждение).
6. Формиране на умения за възприемане (анализиране) и създаване на текст.

Българска литература

1. Изучаване на класически произведения и автор, подбрани на хронологически принцип.
2. Извеждане на достъпни за възрастта на учениците идеи от произведенията и формиране на естетическо отношение към тях.
3. Задълбучаване на представата за литературата като художествена условност.
4. Разширяване ролята на културологичния подход при интерпретация на литературната творба – приоритет на т.н. външен анализ.
5. Съпоставителен анализ на творби от българската, румънската и руската литератури с цел идентификация и разбиране на «другия» и «другостта».
6. Формиране на мотивация и потребност от себеизява чрез различни форми на словесната комуникация в урочната и извънурочната дейност.

IV. СПЕЦИФИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА В ЛИЦЕЙСКИТЕ КЛАСОВЕ.

- 1.1 Възприема пълноценно различни видове съобщения, слушайки: при директен контакт, по радио, телевизия, телефон и т.н. Определя прослушан текст от правоговорен аспект; оценява изразително изпълнение на лирически и епически текст.
- 1.2 Говори свободно, спазвайки българския етикет и нормите на съвременния български книжовен език; ориентира се в речевата ситуация и сам създава ситуации на общуване; осъзнава особеностите на текстове предназначени за различните социокултурни сфери на общуване; използва уместно езиковите средства с оглед на речевата ситуация, отчитайки темата и целта на изказването. Изгражда своите изказвания логично и коректно спрямо събеседника.
- 1.3 Чете бързо и изразително текстове от всички стилове на българския език, коментира информацията от прочетения текст, резюмира, води бележки и коментира съдържанието на текста.
- 1.4 Оформя писмени текстове в съответствие с изучените правописни и пунктуационни правила.
- 1.5 Разпознава стилово-маркираните езикови средства. Коментира по кои езикови средства се различават текстове от различни функционални стилове. Открива и редактира стилови грешки. Осъзнава и използва възможностите на стилистичен ефект.
- 1.6 Използва синоними, антоними, думи за родови и видови понятия с оглед на стилового разслоение на езика. Разбира отношението между книжовната и диалектичната реч. Контролира речта си при официално общуване, като заменя диалектизми със синонимните книжовни варианти.
- 1.7 Владее лексикалните и граматичните средства на езика, уместно използва контекстуални синоними и антоними, служи си с разнообразни синтактични конструкции – словоредни варианти, обособени части, вметнати изрази, активни и пасивни конструкции, използва синонимни синтактични средства за свързване. Анализира и коментира спазването на граматичните и лексикалните норми в текстове от различни информационни източници.
- 1.8 Трансформира изречения и фрагменти от текст в зависимост от промените в речевата ситуация и условията на общуване.
- 1.9 Участва пълноценно в диалог, полилог, дискусия: придържа се към темата и организира логически своето изказване; може да оспори чуждо мнение, като проявява толерантност; следи хода на диалога, позовава се на вече казаното, четливо формулира теза, защитава я с аргументи, обобщава разсъжденията си.
- 1.10 Създава писмено текстове от аргументативен тип – отговор на научен, литературен или житейски въпрос, пише есе, като спазва основните му жанрови характеристики.
- 1.11 Планира и създава текстове от различни жанрове.

- 1.12 Осъзнава отношението между език и общество, език и личност, език и култура. Осъзнава ролята и значението на родната словесност като културен феномен, като възможност за съпричастност към духовния гений на българския народ, като средство за изграждане и запазване на етнокултурната си идентичност – важно условие за развитие на пълноценната гражданска идентичност.
- 2.1 Разбира българската литература като неделима част на българската и световната култура; осъзнава спецификата на художествената литература и нейното социокултурно значение.
- 2.2 Осъзнава, че системата на българските литературни образи е средство за опознаване на своя народ, неговата менталност, история, спецификата на етнокултурното му пространство. Възприема художествените образи на българската литература типологически: от идеала до антигероя.
- 2.3 Осъзнава основните принципи на общочовешката морална система; възприема литературата като средство за саморазвитие на личностната духовност и за самореализация в социума, като учебник за изграждане на хармонични отношения с другите хора, като контекст за осмисляне на личностно-значимите проблеми.
- 2.4 Разбира особеностите на идейния патос и художественото своеобразие на българската литература в различни моменти от нейното развитие. Познава основните автори и произведения на българската литература. Обяснява ролята на най-значимите автори и техните творби от всеки период на историята на българската литература за цялостния литературен процес и културно-историческото развитие на българския народ.
- 2.5 Открива и коментира в различни по жанр творби връзката междуценностите на личността, ценностите на българския род и универсалните човешки ценности; чрез съпоставката на различните им проявления в изучаваните творби открива трайните етнически ценности и тяхната интерпретация в съвременния свят.
- 2.6 Разбира и обяснява функцията на изразните средства в художествения текст и на връзката между различните структурни елементи на художествения текст с оглед на емоционалното въздействие и цялостното възприятие на стиловите внушения на творбата.
- 2.7 Познава основните принципи в жанровата система на литературата; обяснява основните жанрови белези на художествената творба; определя жанровата принадлежност на художествен текст по основните му характеристики.
- 2.8 Осъзнава разликата между художествен текст и анализ на художествения текст, владее анализа и синтеза като логически операции за тълкуване на художествения текст.
- 2.9 Анализира художествен текст, като определя и коментира тема, идея, композиция, сюжет, хронотоп, система на образите, характеризира разказвача, или лирическият герой, лирическият говорител.
- 2.10 Прави комплексен анализ на литературен текст като художествен феномен, отчитайки историята на създаване на творбата, личността и позицията на

автора, социално-историческия контекст на епохата, особеностите на художествения език на произведението, ролята на тропите и стилистичните фигури.

- 2.11 Обсъжда различни варианти на анализа на изучаваните творби, представени във фрагменти от литературно-критически материали, като съпоставя и коментира различни гледни точки, отговаря разгърнато на проблемен въпрос. Формулира оценъчно съждение и го защитава в дискусия или в писмен аргументативен текст.
- 2.12 Служи си с библиотечни каталози, справочна литература, Интернет и други източници на информация. Разпознава основните видове издания (избрани съчинения, събрани съчинения, антология, тематична поредица). Умее да си състави впечатление за книгата и съдържанието ѝ по следните ориентири: заглавие, жанр, име на автора, бележки по корицата, анотация, анотация, съдържание, предговор, послеслов, рецензии и анонси.
- 2.13 Съпоставя произведения от различни култури и епохи, като открива в различни културни модели общото и различното в представите за добро и зло, красиво и грозно, свобода и робство, справедливо и несправедливо и т.н. Осъзнава различни проявления на отношенията «свое - чуждо», «българинът и другите».

V. ОБЛАСТ НА ЗНАНИЯТА

Възприемане на писмен текст

Стандарт	Индикатори	Цели на оценяване
Чете текстове съзнателно и изразително като разбира прочетеното.	6.1 Чете текстове от различни стилове и жанрове. 6.5 Възпроизвежда информацията от прочетения текст, резюмира, води бележки и коментира съдържанието на текста. 6.6. Осъзнава особеностите на текстове, предназначени за различните социокултурни сфери на общуване. 6.8. Резюмира съдържанието на прочетен текст от различни типове и жанрове.	Ученикът да е способен: <ul style="list-style-type: none">• Да задава въпроси към съдържанието на текста.• Да отговаря на въпроси по съдържанието на текста.• Да дава варианти заглавия.• Да формулира темата на прочетен текст.• Да формулира основната мисъл на прочетен текст.• Да обяснява значението на думи и изрази от текста.• Да преразказва сбито и да резюмира съдържанието на текста или на някои негови фрагменти.• Да интерпретира събитията и проблемите от текста.
Ориентира се в художествения свят на българската литература.	17.1. Познава основните автори и произведения на българската литература, включително, създадена в диаспората. 17.2. Обяснява ролята на най-значимите автори и техните творби от всеки период на историята на българската литература за цялостния литературен процес и културно-историческото развитие на българския народ.	Ученикът да е способен: <ul style="list-style-type: none">• Да назовава основните етапи на българския историко-литературен процес.• Да коментира основните етапи на българския историко-литературен процес.• Да назовава значещи събития и фигури за всеки от етапите на българския историко-литературен процес.• Да съотнася програмните художествени творби с имената на авторите им и с времето на създаването.• Да характеризира творба като рожба на своето време.• Да коментира историческото и художественото в творбата.
Разбира комуникативната структура на художествената творба.	18.1. Анализира художествен текст, като определя и коментира тема, идея, композиция, сюжет, хронотоп, система на образите; характеризира разказвача, или лирическият герой, лирическият говорител. 18.2. Прави комплексен анализ на литературен текст като художествен феномен, отчитайки историята на	Ученикът да е способен: <ul style="list-style-type: none">• Да определя тема, идея, композиция хронотоп.• Да коментира сюжета и системата на образите.• Да характеризира художествения образ и система образи, а също така образ на автора.• Да характеризира образа на разказвача или лирическият говорител.• Да определи естети-ческата функция на структурните елементи на творбата

	създаване на творбата, личността и позицията на автора, социално-историческия контекст на епохата, особеностите на художествения език на произведението, ролята на тропите и стилистичните фигури	<ul style="list-style-type: none"> • Да открива тропите и стилистичните фигури • Да коментира особеностите на художествения език на произведението.
Разбира и приема своеобразието на своята етнокултура и на културата на различните етнически общности, толерантно и с интерес възприема културата на другите етнически общности	<p>11.1. Разбира и може да обясни ролята и значението на родната словесност като средство за изграждане и запазване на етнокултурната си идентичност.</p> <p>11.2. Разбира и може да обясни, защо позитивната етнокултурна идентичност е важно и необходимо условие за развитие на пълноценната гражданска идентичност</p>	<p>Ученикът да е способен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да открива в текста етносоциокултурна информация. • Да коментира етносоциокултурния контекст на литературната творба или фрагмент от нея. • Да коментира ролята на родния език и култура за бесарабските българи. • Да проявява личностното ценостно отношение към родния език и култура в диалога на културите

Възпроизвеждане\интерпретиране/ създаване на писмен текст

Стандарт	Индикатори	Цели на оценяване
Познава и прилага в писмената си реч изучените граматични правила.	<p>9.1. Владее граматическите средства на езика.</p> <p>9.2. Служи си с разнообразни синтактични конструкции – словоредни варианти, обособени части, вметнати изрази, активни и пасивни конструкции.</p> <p>9.3. Разпознава стиловомаркираните средства.</p> <p>9.4. Коментира по кои езикови средства се различават текстове от различни функционални стилове.</p>	<p>Ученикът да е способен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да използва лексикалните единици в адекватни форми и значения. • Да употребява думите в правилни граматични форми. • Да прилага правилата за граматично съгласуване • Да трансформира пряка реч в косвена и обратно. • Да анализира и типологизира синтактичните конструкции • Да прилага правопис-ните и пунктуацион-ните правила. • Да мотивира применението на правилата за правопис и пунктуация • Да открива в текста стиловомаркираните средства • Да назовава езиковите средства, характерни за различни функционални стилове. • Да коментира адекватността на употребата на стиловомаркираните средства.
Планира, създава и редактира своите текстове	10.1. Планира и създава <i>тезиси, резюме, реферат, доклад, интерпретативно и литературнопублицистично съчинение,</i>	<p>Ученикът да е способен:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да планира и създава собствени писмени продукти (тезиси, резюме, реферат, доклад, интерпретативно и литературнопублицистично

	<p><i>есе по литературни и нравствено-етични проблеми.</i></p> <p>10.2. Планира и създава писмен отговор на научен, литературен или житейски въпрос.</p> <p>10.3. Пише есе, като спазва основните му жанрови характеристики: защитава теза въз основа на собствен опит; подбира и логично подрежда аргументи съобразно с осмисления материал и асоциациите си.</p> <p>10.4. Открива и редактира правописни, граматически и пунктуационни грешки.</p> <p>10.5. Открива и редактира стилови грешки.</p> <p>10.6. Осъзнава и използва възможностите за стилистичен ефект.</p>	<p>съчинение, есе по литературни и нравствено-етични проблеми). Като спазва основните им жанрови характеристики:</p> <ul style="list-style-type: none">• Пише есе, като убедително защитава теза; подбира и логично подрежда аргументи съобразно с осмисления материал и асоциациите си, базирайки се на собствен опит.• Да редактира своя текст откъм правописа, граматиката и пунктуацията.• Да съвършенства своя текст с оглед на стилистиката.
--	--	--

Целите на оценяване, дадени в настоящата програма с *италик*, се отнасят само до хуманитарен цикъл.

VI. МОДЕЛИ НА ТЕСТОВИ ЗАДАЧИ ЗА ВСЯКА ОБЛАСТ НА ЗНАНИЯТА

Възприемане на писмен текст

	<i>Цели на оценяване</i>	<i>Примери на тестови задачи</i>
<i>Знание и разбиране</i>	Да отговаря на въпроси по съдържанието на текста.	<ol style="list-style-type: none">1. Прочети текста и отговори на въпросите по съдържание<ul style="list-style-type: none">• Кое е главното събитие, за което текстът съобщава? Отговори с едно изречение.• За колко инициативи (дейности), посветени на основното събитие съобщава текстът? Запиши ги в последователността на тяхното случване.• Къде се случват дейностите, посветени на основното събитие? Запиши ги в тяхната последователност.2. Отговори с да или не на следните твърдения:<ul style="list-style-type: none">• <i>Дядо поп Данаил не умееше да чете</i>• <i>Свещеникът мразеше гръцкия език</i>

	<p>Да назовава основните етапи на българския историко-литературен процес. Да назовава значещи събития и фигури за всеки от етапите на българския историко-литературен процес.</p> <p>Да открива в текста тропите и стилистичните фигури</p> <p>Да открива в текста етносоциокултурна информация</p>	<ul style="list-style-type: none">• <i>Всички герои на този текст са българи</i>• <i>Простите хора търсеха у свещеника съвет и поука</i> <ol style="list-style-type: none">3. Назови 5 имена на българските автори, представители на следосвобожденската литература4. Подчертай сред дадените имена 5 имена на съвременните литератори – българи от Молдова: <i>Петър Бурлак-Вълканов, Георги Константинов, Блага Димитрова, Георги Барбаров, Мишо Хаджийски, Александър Власов, Таня Танасова, Тодор Стоянов, Нико Стоянов, Иван Вълков</i>5. Назови 5 имена на български свещеници - исторически личности и литературни герои, които познаваш от творбите на българската литература6. Запиши 3 имена на българските писатели, автори на историческата проза.7. Задраскай от списъка на заглавията тези, които не са романи А. Една българка В. Железният светилник С. Време разделно D. Под игото8. Открий в текста и запиши: 2 сравнения ; 1 метафора9. Открий в текста и запиши 2-3 думи или изрази, които доказват, че събитията стават в българска среда.
<p>Прилагане и интерпретиране</p>	<p>Да обяснява значението на думи и изрази от текста.</p> <p>Да интерпретира лексикални единици от смислова и функционална гледна точка. Да задава въпроси към съдържанието на текста.</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Обясни значението на подчертаните изрази.<ul style="list-style-type: none">• Изповяда му се тя от сърце• Ще ви венчая с твоя избраник по разум и сърце2. Коментирай с 2-3 изречения смисъла на изречението от текста.3. Съедини със стрелки 2 от фразеологичните изрази със съответстващите им значения:<ul style="list-style-type: none">• Отиде коня в реката <u>заловил съм се с нещо, без да мога да го свърша</u>• Кон нямам, крака махам <u>не се ползвам от това, което имам</u>• Кон вода, пеши ходя4. Подбери по един синоним към следните думи от текста: Неопитомени; нрав; извъртя се; мъчна.5. Открий в текста и запиши по един антоним към всяка от дадени думи: Бързо, изправена, празни, издигаше, отскоро6. Състави и запиши 3 въпроса към основната част на дадения текст.7. Задраскай от списъка на заглавията това, което не е творба на Йордан Йовков:

	<p>Да съотнася програмните художествени творби с имената на авторите им и с времето на създаването.</p>	<p>А. Юнашки глави В. Другоселец С. Ветрената мелница D. Кошута</p> <p>8. Загради верния отговор: Кой е авторът на следните стихове: «Напуснал свидните Балкани не за да търси лек живот, а българи н да си остане и да опази своя род» А. Георги Барбаров Б. Михаил Бъчваров В. Нико Стоянов Г. Тодор Стоянов</p> <p>9. Вместо точки запиши името на твореца, за когото се отнасят съответните биографични факти:</p> <ul style="list-style-type: none">• Известен възрожденски поет и общественик, автор на поемата «Изворът на Белоногата»• Роден в Калофер, първи син на възрожденския книжовник и учител Ботьо Петков.• Първият български професионален писател, роден в Сопот• Основоположник на българския туризъм, страстен пътешественик, заместник главен прокурор
<p>Анализ</p>	<p>Да преразказва сбито и да резюмира съдържанието на текста или на някои негови фрагменти. Да дава варианти заглавия. Да формулира темата на прочетен текст.</p> <p>Да интерпретира събитията и проблемите от текста <i>Да коментира основните етапи на българския историко-литературен процес.</i> Да характеризира творба като рожба на своето време.</p>	<p>1. Обобщи кратко информацията от текста, даден в началото, за това, как се опитомяват дивите коне (с 5-6 изречения).</p> <p>2. Предложи два варианта за заглавие на този текст: 1) с една дума; 2) със словосъчетание.</p> <p>3. Кой от вариантите на заглавието е най-подходящ за този фрагмент? А. Магия на една лятна нощ; В. Косачи С. Спор D. След труда почивка сладка</p> <p>4. Озаглави текста, като назовеш темата му, и запиши заглавието.</p> <p>5. Отговори с 1-2 изречения на всеки от въпросите:</p> <ul style="list-style-type: none">• Защо поп Данаил смята, че служи на бога правилно?• Коя от особеностите на Българското възраждане е художествено пресъздадена в текста? <p>6. Открий в този откъс и запиши всички контекстуални синоними на словосъчетанието турско иго</p>

	<p>Да коментира историческото и художественото в творбата. Да характеризира художествения образ и система образи. Да характеризира образа на разказвача или лирическият говорител. Да коментира етносоциокултурния контекст на литературната творба или фрагмент от нея.</p> <p>Да коментира особеностите на художествения език на произведението</p> <p>Да определя композиция, хронотоп. Да коментира сюжета и системата на образите.</p>	<p>7. Кой от следните изрази не е контекстов синоним на Васил Левски? Загради верния отговор. А. паметникът на Левски; В. Апостола на българската свобода; С. великият революционер; D. големият българин.</p> <p>8. Загради верния отговор на въпроса: какво се постига с употребата на преизказно наклонение в това изречение? Гръцкият владика в Битоля, опита се със строги, груби думи да го накара да научи гръцкия език, който бил език "благословен от бога".</p> <ul style="list-style-type: none"> • А. Разказвачът не споделя това мнение, изразява съмнение и недоверие • В. Разказвачът преизказва съобщено от някой друг нещо, което не е наблюдавал лично <p>9. Състави свой текст от 5-7 изречения, в който да споделиш своето аргументирано (3 аргумента) отношение към разказвача от този текст, като го характеризираш какъв е по възраст, пол, характер, кои са любимите му занятия</p> <p>10. Съгласен ли си със следните твърдения?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да/ Не В текста има много метафори. • Да/Не Авторът в този текст предпочита сравнения. • Да/Не За да покаже буйното поведение на свободолюбивата Айа, авторът използва много глаголи за движение. • Да/Не В този текст прилагателните се използват в прякото им значение <p>11. Каква е целта на първата смислова част на текста? Отговори с 1-2 изречения.</p> <p>12. Към кой от сюжетните елементи на текста, даден в началото, се отнася следния откъс: <u>На другия ден ги впрегнаха в каруцата, за да ги научат да теглят. В такова равно поле това не беше мъчна работа. Айа се противеше, скачаше, разтърсваше глава. Ударите на камшика и виковете на слугите я подлудяваха.</u></p> <p>А. Въвеждане Б. Завръзка В. Разгръщане на действието Г. Кулминация Д. Развързка</p>
<p>Синтез и оценка</p>	<p>Да формулира основната мисъл на прочетен текст. <i>Да определи естетическата</i></p>	<p>1. Формулирай с едно изречение и запиши основната мисъл на текста. 2. Открий в текста и препиши изречението, в което се изразява основната мисъл на този текст</p>

	<p><i>функция на структурните елементи на творбата</i></p>	<p>3. Кой от цитати най-точно отразява основната мисъл на този текст? А. Борбата е безмилостно жестока... Б. Пътят е страшен, но славен... С. О, движение славно, о, мрачно движение, дни на борба горда, о, дни на падение! Д. Но... стига ми тая награда – да каже нявга народът: умря сиромаш за правда, за правда и за свобода....</p> <p>4. Запиши кратък текст (3-5 изречения), в който да коментираш как речта на стария свещеник го характеризира (открий и аргументирай 3 качества на личността, проявени чрез речта на героя).</p>
--	--	---

Възпроизвеждане\интерпретиране \сздаване на писмен текст

	Цели на оценяване	Примери на тестови задачи
<p>Знание и разбиране</p>	<p>Да назовава езиковите средства, характерни за различни функционални стилове. Да открива в текста стиловомаркираните средства</p>	<p>1. Студът бе стегнал яко, затуй с радост приемах поканите на Аспарух — в каменния хански аул поне не подвяваше както в шатрата ми. Загради верния отговор: В това изречение са употребени следните глаголни времена: А. минало неопределено, минало свършено В. минало предварително, минало несвършено С. минало неопределено, минало несвършено, Д. минало предварително, минало свършено</p> <p>2. Открий в текста и запиши 5 думи, характерни за разговорен стил.</p> <p>3. Открий в текста и запиши: • Един глагол в сегашно време • Един глагол в минало предварително време • Един глагол в повелително наклонение • Един глагол в бъдеще време</p>
<p>Прилагане и интерпретиране</p>	<p>Да прилага правописните и пунктуационните правила. <i>Да мотивира применението на правилата за правопис и пунктуация</i> Да използва лексикалните единици в</p>	<p>1. Загради буквата на верния отговор. Към кой тип се отнася текстът? 2. Състави и запиши 3 /три/ изречения, като употребиш думата „тежък” в различни значения /можеш да промениш формата на думата – род и число. 3. Запиши следния текст в сегашно време. Срещу него лежеше Благолажът. Той постоянно шаваше и се мъчеше да</p>

	<p>адекватни форми и значения. Да илюстрира в адекватен контекст смисъла на многозначни думи Да употребява думите в правилни граматични форми. Да прилага правилата за граматично съгласуване Да трансформира пряка реч в косвена и обратно.</p>	<p>скрие краката си под късия ямурлук. Русите му чорлави мустаци взимаха половината от лицето му. 4. Запиши следния текст в преизказно наклонение: <u>Владиката го прогони на стари години от църквата. Но дядо поп Данаил беше наистина благочестив човек и простият народ не го изостави, мнозина отиваха при него за поука и съвет.</u> 5. Редактирай текста, като замениш диалектните думи с книжовни: - <u>Сички езици са от бога. Харно е и много е харно човек да знай и елински, и секакви други езици. Аз съм стар веке, за да се уча, късно е за мене, но като чета в църквата на славянски и на простия наш език, народът разбира словото Христово и нищо нема да разбере, владико свети на твоя език, който му е чужд и непознат.</u> 5. Запиши думите <u>оръжейник, огнище, мъж, народ</u>, в съчетание с числителното 2, написано с букви: 6. Трансформирай пряката реч в косвена: - <u>Не си прегрешила с нищо божия закон, чадо мое - каза й старият свещеник.</u> - <u>И не се бой от людското злоезичие и завист, както и аз не се убоях, когато и владика чак ме поруга.</u></p>
Анализ	<p>Да анализира и типологизира синтактичните конструкции Да редактира своя текст откъм правописа, граматиката и пунктуацията. Да съвършенства своя текст с оглед на стилистиката.</p>	<p>1. Прочети изречението и запиши верните твърдения от дадените в скобите: <u>Ханът седна до огъня, прикани ни да седнем и ние, и продължи да говори</u> Това изречение е _____ (сложно съчинено, сложно съставно, сложно смесено) и се състои от _____ (две, три, четири, пет, шест) прости изречения. 2. Редактирай текста, взет от ученическата писмена работа, като отстраниш допуснати граматични, стилни и правописни грешки. <u>Мене ми харесва разказа за конете. Ас го прочетох с интерес. Ас ми харесва да научавам ново за тези интересни животни.</u> 3. Препиши текста, като поправиш грешките. <u>Героя на разказа на Йордан Йовков са стреми да остави в живота нещо с което ще го запомнят хората – с майсторската му работа.</u></p>
Синтез и оценка	<p>Да коментира адекватността на употребата на стиловомаркираните средства. Да планира и създава собствени писмени продукти (<i>тезиси, резюме, реферат, доклад, интерпретативно и</i></p>	<p>1. Състави текст разсъждение (6-7 изречения), в който да изразиш аргументирано (3 аргумента) мнение относно това Що значи за тебе лично „пътят към другия народ” и какви са за тебе най-важните и предпочитани пътища. 2. Състави текст разсъждение от 5-7 изречения, в който да споделиш своето</p>

	<p><i>литературнопублицистично съчинение, есе по литературни и нравствено-етични проблеми</i>). като спазва основните им жанрови характеристики:</p> <p>Пише есе, като убедително защитава теза; подбира и логично подрежда аргументи съобразно с осмисления материал и асоциациите си, базирайки се на собствен опит.</p> <p>Да коментира ролята на родния език и култура за бесарабските българи.</p> <p>Да проявява личностното ценостно отношение към родния език и култура в диалога на културите</p>	<p>мнение относно твърдението от текста, че «харно е и много е харно човек да знай и елински, и секакви други езици», като се аргументираш с 3 аргумента</p> <p>3. Прочети следната мисъл на Йовков: «Ако те (животните) можеха да говорят, те щяха да бъдат като нас. И по-добри дори.»</p> <p>4. Създай текст от 5-7 изречения, в който да споделиш своето мнение за твърдението на Й.Йовков. Обоснови мнението си с 3 аргумента.</p> <p>5. Състави текст разсъждение (6-7 изречения), в който да изразиш своето мнение по въпроса Какво е по-важно - да имаш голямо име или да си от рода с големи корени? / Формулирай теза и я защити с не по-малко от 3 аргумента/</p>
--	--	---

VII. СЪДЪРЖАНИЕ

Съдържание по български език 10 - 12 клас

Отношение между книжовно и диалектно. Диалектната основа на съвременния български книжовен език. Български говори в Молдова. Книжовен език и нормата му. Нормативни правила и езикова култура. Правоговорна норма и правоговорна култура. Правописна норма и правописна култура. Граматическа норма и граматическа култура. Речев етикет

Текст. Комуникативна ситуация. Свързаност на текста. Начини за свързване. Видове съкращения на текста. Редактиране. Литературно съчинение.

Текст и стил. Стилистична норма. Функционални стилове в българския език. Официално-делови, разговорен, научен, публицистичен, художествен. Силово маркирани изразни средства. Силовите особености на фонетично, лексикално, морфологично и синтактично равнище. Жанровото разнообразие.

Приносът на българските писатели за създаване и развитие на българския книжовен език.

Съдържание по българска литература 10 - 12 клас

Понятие за литературно-исторически процес: Периодизация на българската литература. Естетика и идеология на литературните течения. Основните дати от живота и творчеството на най-значимите български писатели от метрополията и диаспората. Литературни текстове (класическа и съвременна българска литература), ключови за всеки от периодите; литературни текстове, създадени в Бесарабия и в Таврия.

Заглавие, автор, време и история на създаване, литературен род и жанр, литературна школа, език на художествената творба, поетически език.

Литературни и фолклорни мотиви; лейтмотив.

Структура на художественото произведение (епическо, лирическо, драматическо). Разказвач, лирически говорител (лирически „аз”), лирически герой, диалог, монолог, конфликт.

Художествен образ; типология и класификация на художествените образи.

Реалистично изобразяване, фантастично изобразяване, изобразяване на вътрешния свят. Тропи и фигури.

Художествено време и пространство: митическо (историческо) време, реално и въображаемо (фантастично) пространство.

Лирически произведения, художествени средства в поезията.

Род и жанр на художествените и фолклорните произведения. Условност на литературата и изкуството, фолклор, национална литература, световна литература.

Взаимоотношенията на литературата и фолклора, литературата и изкуството; своеобразието на българската литература в сравнение с другите литератури (руската, румънската).

Базови сведения по теория на речта

- Текст и структурата му
- Типове текст (повествование, описание, разсъждение)
- Силова принадлежност на текста
- Тема и основна мисъл на текста
- Видове преразказ на текста (подробен, сбит, по избор, творчески)
- Форма на речта (монолог, диалог)
- Начини и средства за свързване на текста

Базови сведения по теория на езика

- Дума и лексикалното ѝ значение
- Еднозначни и многозначни думи
- Пряко и преносно значение на думата
- Синоними, антоними, омоними
- Заети, остарели думи, неологизми
- Фразеологизми
- Морфемен състав на думата
- Съществително име
- Прилагателно име
- Числително име
- Местоимение
- Глагол
- Причастие, деепричастие
- Наречие
- Служебни части на речта
- Просто изречение
- Едносъставно изречение
- Предаване на чужда реч
- Сложносъчинено изречение
- Сложно съставно изречение

VIII. МАТРИЦА – УКАЗАТЕЛ

Съдържание	Знание Разбиране	Прилагане на знанията	Анализ	Синтез и оценка	Общо %
<i>Възприемане на писмен текст</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Да намери в прочетения текст указа-тели на пространство-то, времето, етническа и социокултурна принадлежност. • Да интерпретира лексикални единици от смислова и функционална гледна точка. • Да обясни смисъла на някои думи и изрази. 	<ul style="list-style-type: none"> • Да прилага правилата за граматично съгласуване. • Да мотивира применението на правилата за правопис и пунктуация. • Да определя тип, стил и жанър на текста. 	<ul style="list-style-type: none"> • Да анализира, използвайки изучените термини, предложените синтактични структури, тропи и фигури. • Да определи темата на текста. 	<ul style="list-style-type: none"> • Да формулира основната мисъл на текста. • Да определи естетическата функция на структурните елементи на творбата. 	50 %
<i>Възпроиз-веждане/ интерпре-тиране / създава-не на писмен текст</i>	<p>Да илюстрира в адекватен контекст смисъла на многозначни думи.</p> <p>Да съотнася имената на литературни герои от изучените творби с контекста: система на образите, биография на автора, епоха.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Да използва лексикални единици в адекватни форми и значение. • Да използва думите в правилни граматически форми. 	<ul style="list-style-type: none"> • Да създава текстове в рамките на предложените граматически параметри (развиване, съкратяване). • Да характеризира в дадения текст персонажи. 	<ul style="list-style-type: none"> • Да измени (редактира) текста от езикова гледна точка. • Да съпоставя литературни персонажи с исторически лица и културни герои. • Да изрази собствено мнение или отношение по проблемите от предложения текст. 	50 %
Общо	25 %	25%	20%	30%	100%
	5	5	4	6	20

IX. МОДЕЛ НА ТЕСТ ХУМАНИТАРЕН ПРОФИЛ

Прочети внимателно текста

Разнесе се слух, че ще прокарват железен път из клисурата на Искъра: инженери вече мерили там. Тоя слух стигна и до ушите на дядо Йоца и разтреса като с чук душевната му летаргия.

Той не искаше да повярва. Железница? . . . Из това устие, из тия стръмни места, дето кон не намираше място да закрепил копитата си по канарите? Дето кози крак мъчно се задържаше по стените? . . . Но слухът упорствуваше, продължаваше да смущава въображението на слепия старец.

– Види се, намериха се някъде инженери – свят голям. . . Френци ли са пак? Казаха му, че са българи.

Смая се старецът.

– Как, наши? Български инженери! Дето паши и учени френци казваха, че не може! Та сме имали по-учени хора ние?

Изпълни се душата на дядо Йоца с възхищение.

Сега "българското" му се представи нещо велико, могъществено, необятно. . . Неговият ум не можеше да побере всичкото това величие. Досега символите на "българското" се изразяваха за него само в еполетите на околийския началник и в сабята на войника, които бе попилал и целувал; сега то го поразяваше, смайваше със силата си и пълнеше с гордост душата му, българска ръка сечеше планините, българският ум измисляше работи, да се чуди и мае човек!

Железницата заработи. Дядо Йоца чу с трепет първите писъци на свирката на паравоза, трещенето на колелата по релсите.

Той сякаш оживя, възроди се. Отиваше редовно на скалата, щом приближаваше часът на влака, за да чуе свирката и да погледа българската железница как фучи из устието.

Тоя човек възкръсваше само при ехтежа на влака и му се радваше с детинска радост. Понеже не беше видял железница през живота си, въображението му я рисуваше като един чудовищен крилат змей, който пуца пламък из устата си, бучи и реве, фучи с чудовищен крилат змей невъобразима сила и бързина из планината, разгласявайки силата, славата и напредъка на свободна България.

Слепотата и умствената му незлобливост бяха запазили като с броня душата му от разочарованията на тъмните ѝ страни, които разочарования изпитваме ние, окатите .

Честит слепец!

Пътниците, изправени на прозорците на вагоните да гледат живописните завои на пролома съгледваха учудени на един рът отсреща, че стои един човек и им маха с шапка. Това беше дядо Йоца. Той поздравяваше по тоя начин нова България.

(По Иван Вазов)

1. Отговори с ДА или НЕ.

5 т.

• Дядо Йоца живееше в едно планинско село.	ДА/НЕ
• Действието в текста става по време на турското робство.	ДА/НЕ
• Според този фрагмент дядо Йоца не доверява на френските инженери.	ДА/НЕ
• Според текста, дядо Йоца посрещаше и изпращаше влаковете, защото много обича техника.	ДА/НЕ
• В текста се споменават българи, французи и турци.	ДА/НЕ

2. Загради буквата на верния отговор. Към кой тип се отнася текстът?

1 т.

A. повествование и описание;	C. описание и повествование;
B. повествование и разсъждение;	D. повествование.

15. Трансформирай и запиши изреченията без да използваш пряка реч: 6 т.
— *Имаме си, дядо Йоцо, в България и войска, и капитани, и наш княз — отговаря войникът гордо.*
.....
Дядо Йоцо се поклони ниско и рече: «Сега прощавай, синко, че ти направих труд!»
.....
16. Задраскай от списъка на заглавията тези, които не са творби на Иван Вазов: 2 т.
а) *Една българка*
б) *Соломоновият цирк*
в) *По жътва*
г) *През чумавото*
д) *Иде ли?*
17. Назови 3 имена на героите от вазовия цикъл оди „Епопея на забравените”. 3 т.
18. Понеже не беше видял железница през живота си, въображението му я рисуаше като един чудовищен крилат змей, който пуца пламък из устата си, бучи и реве, фучи с невъобразима сила и бързина из планината, разгласявайки силата, славата и напредъка на свободна България. 4 т.
Загради верния отговор: В това изречение са употребени следните глаголни времена:
а) *минало неопределено, минало несвършено, сегашно*
б) *минало предварително, минало свършено, сегашно*
в) *минало предварително, минало неопределено, минало несвършено, сегашно*
г) *минало предварително, минало несвършено, сегашно*
19. Назови 3 най-ярки, според тебе, поетически творби от българската литература, които съдържат символи на «българското», като в скобите посочиш поне по 1 символ за всяка творба. 7 т.
20. Състави текст разсъждение (6-7 изречения), в който да изразиш мнение относно това *Кои са твоите символи на българското?* / Назови не по-малко от 3 символа и ги аргументирай. 8 т.

РЕАЛЕН ПРОФИЛ

Прочети внимателно текста и отговори на въпросите.

Славата на Сали Яшар, прочутия майстор на каруци, стигаше вече твърде далеч. Такъв майстор като него никога по-рано не беше имало в околните села, кой знае дали щеше да има и отпосле. Такъв майстор нямаше дори и в града, и то тъкмо в тоя град, където, открай време още, най-първите майстори са били майсторите на каруци. Сали Яшар беше се издигнал над всички по божа дарба, появил се беше случайно, както случайно се появяват по селата ония прочути знахари, които лекуват най-тежки болести и често пъти с някоя билка, с върха на нагорещено желязо или само с няколко думи връщат живота на много умиращи.

Сали Яшар наистина имаше нещо, което го оприличаваше на тия хора. Като всеки ковач, той беше здрав и силен човек, но инак беше благ, тих, вдълбочен в себе си. Той приказваше малко, но и малкото, което кажеше, беше ясно, умно, отмерено, а на ония, които го слушаха, винаги се струваше, че в очите на Сали Яшар остава още много нещо недоречено, премълчано и скрито. Като че вътре в душата на Сали Яшар имаше и друг ковач, който също работеше, също ковеше, а не се виждаше, и само искрите и отблясъците от това вътрешно огнище грееха в замислените очи на Сали Яшар. Така Сали Яшар беше прост човек, с изцапани ръце ковеше желязото и правеше каруци, но имаше вид на мъдрец и неволно вдъхваше уважение дори и на ония, които не го познаваха и нищо не знаеха за изкуството на ръката му.

(По Й.Йовков)

- Съгласен ли си със следните твърдения? Загради **Да** или **Не** срещу всяко от тях: 3 т.
А. Главният герой е ковач. Да/Не
В. Сали Яшар беше най-висок сред всички. Да/Не
С. Сали Яшар умее да лекува с билки. Да/Не
- Заверши изречението, като обясниш значението на словосъчетанието **божа дарба**: *Божа дарба – това е* 1 т.
- Открий в текста и запиши 5 думи или израза, които описват характера на Сали Яшар: 5 т.
- Загради буквата на верния отговор. По темата на дадения текст определи от кой разказ е този откъс: 1 т.
А. «Другоселец»
Б. «Песента на колелетата»
В. «По жицата»
Г. «Шибил»
Д. «Индже»
- Към кой тип се отнася текстът? Подчертай верния отговор: 1 т.
А. повествование
Б. описание
В. разсъждение
- Определи и запиши темата на този откъс: 1 т.
- Състави и запиши 2 изречения, като употребиш думата «ясен» в различни значения: 4 т.

8. Характеризирай изречението, като допишеш необходимото в определението му: 2 т.
Като че вътре в душата на Сали Яшар имаше и друг ковач, който също работеше.
Това изречение е _____ (сложно съставно //
сложно смесено // сложно съчинено) и се състои от _____ (две // три //
четири) прости изречения.
9. Загради буквата пред верния отговор: 1 т.
В кое от дадените значения е употребен в текста фразеологичният израз
«беше се издигнал над всички»?
а) станал високомерен в) станал най-богат
б) качил се на трибуна г) станал най-добър майстор
10. Кой от вариантите трябва да се употреби вместо пропуснатата част в
изречението? Избери от скобите и запиши верния отговор: 1 т.
_____ харесват разказите на Йордан Йовков.
(Аз ми // На мене ми // Тя й // На той му)
11. Препиши подчертаните в текста думи и подбери към всяка от тях по една дума с
противоположно значение. 6 т.
12. Препиши изречението, като поправиш грешките: 5 т.
Сали Яшар бил известен като майстор защото каруцити му биле найхубави.
13. Запиши следното изречение в сегашно време: 3 т.
Той приказваше малко, но и малкото, което кажеше, беше ясно, умно, отмерено.
14. Загради буквите на верните отговори: 3 т.
Кои от изразите разкриват смисъла на употребения в текста фразеологичен
израз ***идеше му на ум?**
а) той се сещаше
б) той спомняше
в) на него му хрумваше
г) той измисляше
д) той разказваше
е) той изчисляваше
15. Съедини със стрелки всеки фразеологизъм от първата колонка със значението му
във втората колонка 4 т.
Лови ми окото Унижавам
Стъквам в калта Харесва ми
Под път и над път Съвсем наблизно
На две крачки Навсякъде
16. Вместо точки запиши името на твореца, за когото се отнасят съответните
биографични факти 4 т.
а. Известен възрожденски поет и общественик, автор на поемата «Изворът на
Белоногата»
б. Роден в Калофер, първи син на възрожденския книжовник и учител Ботьо
Петков.
в. Първият български професионален писател, роден в Сопот.
г. Основоположник на българския туризъм, страстен пътешественик,
заместник главен прокурор

17. Загради верния отговор: Кой е авторът на следните стихове: 1 т.
«Език свещен на моите деди, език на мъки, стонове вековни, език на тая, дето ни
роди за радост, не за ядове отровни»
А. Георги Барбаров
Б. Иван Вазов
В. Димчо Дебелянов
Г. Пенчо Славейков
18. Подчертай сред дадените имена 5 имена на съвременните литератори – българи
от Молдова: *Петко Люленов, Николай Фуклев, Петър Бурлак-Вълканов, Георги
Константинов, Блага Димитрова, Георги Барбаров, Мишо Хаджийски,
Александър Власов, Таня Танасова, Тодор Стоянов, Нико Стоянов, Иван Вълков* 5 т.
19. Коя от творбите е на Йордан Йовков 1 т.
А. Железният светилник
Б. Под игото
В. По жицата
Г. По жътва
20. В кратък текст от 5-7 изречения изрази мнението си по въпроса «Хубаво ли е
човек да иска да се издигне над всички?», като се аргументираш. 8 т.

X. СХЕМА НА ОЦЕНЯВАНЕТО ХУМАНИТАРЕН ПРОФИЛ

№	Задания	Предполагаеми отговори	Схема на оценяването
1	Отговори с <u>да</u> или <u>не</u> на следните въпроси:	1. Да; 2. Не; 3. Не; 4. Не; 5. Да	L/0-5 по 1 точка за всеки един правилен отговор.
2	Загради буквата на верния отговор. Към кой тип се отнася текстът?	D. повествование	L/0-1 – за правилно избран отговор
3	Коментирай с 1-2 изречения смисъла на това изречение от текста:	Щастлив човек, способен да не се разочарова и да не се стряска от проблемите, а да радва с чиста радост от свободата на България. Варианти...	L/0/1/2 1 точка – за адекватно обяснение на думата честит. 1 точка- за коментар, адекватен смислово L/0/1- за добре структурирано изказване L/0/1/2- за грамотност (1 т за правопис и 1 точка за пунктуация)
4	Тълкувай смисъла на изреченията и изразите от текста:	Разнесе се слух - стана известно, за това започнаха да говорят, се прочуло българска ръка сечеше планините – българите пролагат в планината железопътна линия Неговият ум не можеше да побере - той не можеше да разбере нещо, да го проумее, да повярва на това смайваше със силата си – силно впечатляваше	Всяко тълкуване на израза се оценява по следния алгоритъм: L/0/1- за адекватно тълкуване на изразите L/0/1- за добре структурирано изказване X 4 L/0/1/2- за грамотност (1 т за правопис и 1 точка за пунктуация)
5	Резюмирай с 1-2 изречения: По какъв принцип дядо Йоцо откриваше за себе си символи на българското?	Всичко направено от българите на различни нива, всички български постижения - лични и колективни: кариера на българина или българска железница. <i>варианти</i>	L/0/1 – за умение да обобщава, да резюмира L/0/1 – за адекватен отговор L/0/1 – за логично структуриран отговор
6	Кои от тропите са употребени в текста? Открий и, ако има, запиши по един пример:	епитети: детинска радост невъобразима сила чудовищен крилат змей сравнения: железница като чудовищен крилат змей разтресе като с чук запазили като с броня душата му метафора: душевната летаргия.	L/0/1/2/3 По 1 точка за всеки вид троп

7	Озаглави текста, като назовеш темата му, и запиши заглавието	Честит слепец! Родолубецът дядо Йоцо Поздравявайки свободната България <i>варианти</i>	L/0/1/2 1 точка - ако заглавието темата на текста; 2 точки - ако заглавието отразява темата и е добре формулирано
8	Формулирай с едно изречение и запиши основната мисъл на текста	Родолубецът дядо Йоцо Поздравява свободната България Родолубецът дядо Йоцо търси и намира символи на свободната България <i>варианти</i>	L/0/1 – за умение да обобщава, да резюмира, да формулира основната мисъл L/0/1 – за адекватен отговор L/0/1 – за логично структурирано изречение L/0/1 – за грамотност (ако няма грешки)
9	Трансформирай следния текст от изявително в преизказно наклонение:	Да види свободна България — това била неотстъпната му мисъл. Тая мисъл засланияла всичко друго, шумът на околния живот го оставял равнодушен, безучастен — всичко било тъй малко, незначително, нищожно и обикновено. Той се боял да умре, преди да разбере какво е нещо „българското“.	L/0 – 5 По една точка за всяка правилна форма L/0/1 – ако няма грешка във формата боял (променливо Я) L/0/1 – ако не се опитва да промени глаголната форма в ДА-конструкция L/0/1 – ако е преписано без грешки
10	Употреби и запиши думата <i>старец</i>	Двама старци; Няколко старци; Старец; На стареца; старецът	L/0-5 по 1 точка за всяка правилна форма
11	Характеризирай дядо Йоцо с 3-5 изречения, като назовеш и аргументираш 3 негови черти, проявени в текста.	Родолубив Емоционален Позитивен, оптимист Последователен и настойчив в желанието си да «види» българското;	L/0 – 3 по 1 точка за всяка правилно назовано качество на личността, проявено в текста L/0/1/2/3 1 точка- за всеки адекватен аргумент L/0/1 1 точка- за добре изграден текст L/0/1/2 1 точка - За правопис 1 точка - За пунктуация
12	Три изречения с думата стар в различни значения :	<i>Стар човек</i> <i>Стар приятел, старо вино</i> <i>Стари учебници</i> <i>Стара монета</i> <i>Стара квартира</i> <i>Старо време</i>	L/ 0 – 3 По една точка за всяко едно значение на думата L/0/1- за добре структурирани изречения при условие на правилно изпълнение на задачата L/ 0 – 3 по 1 точка за всяко изречение без грешки

13	Загради верния отговор: Аргументирай отговора с 1-2 изречения:	<u>А.</u> <i>Мерили</i> – форма на глагола в преизказно наклонение, предава съдържание на слуха	L/0/1 – за правилно избран отговор L/0/1 - за указание на това, е преизказно наклонение L/0/1 за адекватно обяснение на това, че не е причастие
14	Прочети изречението и запиши верните твърдения от дадените в скобите:	сложно смесено пет изречения	L/0/1 L/0/1 По 1 точка за всяко вярно твърдение
15	Трансформирай и запиши изреченията без да използваш пряка реч:	Войникът гордо отговаря на дядо Йоцо, че в България има и българска войска, и капитани, и наш (български) княз. <i>(варианти)</i> Дядо Йоцо се поклони ниско и рече на събеседника (на млад човек) думи на извинение, че го затрудни (че му направи труд). варианти	L/0/1 1 точка за вярна трансформация на глаголните форми L/0/1 1 точка за вярно пунктуационно оформяне на пряката реч L/0/1 1 точка за вярна трансформация на глаголните форми L/0/1 1 точка за адекватна трансформация на обръщение L/0/1 1 точка за адекватно формулиране на извинение L/0/1 1 точка за вярно пунктуационно оформяне на пряката реч
16	Задраскай от списъка на заглавията тези, които не са творби на Иван Вазов	Да са задраскани с. По жътва d. През чумавото	L/ 0 – 2 По 1 точки за всяко правилно задраскано заглавие
17	Назови 3 имена на героите от вазовия цикъл оди „Епопея на забравените	Левски, Паисий , Кочо и др	L/0/1/2/3 По 1 точки за всяко правилно име
18	Загради верния отговор: В това изречение са употребени следните глаголни времена:	d. минало предварително, минало несвършено, сегашно	L/0/3 за правилно избран отговор.
19	Назови 3 най-ярки, според тебе, поетически творби от българската литература, които съдържат символи на «българското», като в скобите посочиш поне по 1 символ за всяка творба.	Да се оценява в широк диапазон: Символи – имена на хора, местности, събития, персонификации на България и българското..... (Заточеници - Вардар, Дунав и Марица, Балкана,Странджа и Пирин....) Обесването на Васил Левски – Левски (И	L/0 – 3 L/0 – 3 По една точка за всяко адекватно заглавие и символ L/0 – 1 за оригинален отговор

		твой един син , Българо, виси на него със страшна сила) Хаджи Димитър	
20	Състави свой текст от 5-7 изречения, в който да споделиш своето аргументирано мнение (3 аргумента).		L/ 0 – 2 2 точки – ако личната оценка структурира целия текст (формулира се като теза или пък като логичен извод). 1 точка - проявена е своя оценка или отношение, но само като декларация. L/ 0 – 1 1 точка – за добре свързан текст L/ 0 – 3 3 точки – за 3 аргумента. 2 точки - 2 аргумента 1 точка - 1 аргумент L/ 0 – 1 1 точка – ако няма правописни грешки L/ 0 – 1 1 точка – ако няма пунктуационни грешки

РЕАЛЕН ПРОФИЛ

№	Задание	Предполагаеми отговори	Оценяване
1	Съгласен ли си със следните твърдения? Загради Да или Не срещу всяко от тях:	Да; Не; Не	L/0/1/2/3 По една точка за всеки правилен отговор
2	Заверши изречението, като обясниш значението на словосъчетанието божа дарба :	Божа дарба – това е талант, природна надареност (<i>и варианти</i> : способност, даровитост и т.п.).	L/0/1 1 точка – за правилно тълкуване на значението L/0/1 1 точка – за добре и логично изградено изречение
3	Открий в текста и запиши 5 думи или израза, които описват характера на Сали Яшар:	Благ; тих; вдълбочен в себе си; приказваше малко; прост човек; имаше вид на мъдрец; неволно вдъхваше уважение.	L/0/1/2/3/4/5 По една точка за всеки подходящ отговор
4	Загради буквата на верния отговор. По темата на дадения текст определи от кой разказ е този откъс:	Б. «Песента на колелетата»	L/0/1 1 точка – за правилен отговор
5	Към кой тип се отнася текстът? Подчертай верния отговор:	<u>описание</u>	L/0/1 1 точка – за правилен отговор
6	Озаглави текста	«Майсторът Сали Яшар» (<i>и варианти</i>)	L/0/1 1 точка – за правилно определена тема на откъса
7	Състави и запиши 2 изречения, като употребиш думата « ясен » в различни значения:	Ясен ден; ясен поглед; ясен ум; ясен отговор; ясна задача; ясно небе <i>и др.</i>	L/0/2 По една точка за всеки правилен отговор L/0/2 По една точка за всяко добре и логично изградено изречение.
8	Характеризирай изречението, като допишеш необходимото в определението му:	Това изречение е сложно съставно и се състои от две прости изречения	L/0/1/2 По една точка за всяко правилно твърдение
9	Загради буквата пред верния отговор:	г) станал най-добър майстор	L/0/1 1 точка -- за правилен отговор
10	Избери от скобите и запиши верния отговор	На мене ми	L/0/1 1 точка -- за правилен отговор
11	Препиши подчертаните в текста думи и подбери към всяка от тях по една дума с противоположно значение	Прочутия -- неznайния, неznвестния, безвестния; далеч – близо; никога -- винаги, всякога; често – рядко; силен – слаб; вътрешно – външно	L/0/1/2/3/4/5/6 По 1 точка за всеки правилно подбран антоним
12	Препиши изречението, като поправиш грешките:	Сали Яшар бил известен като майстор, защото каруците му били най-хубави.	L/0/1/2/3/4/5 По една точка за отстранение на всяка грешка
13	Запиши следното изречение в сегашно време:	Той <u>приказва</u> малко, но и малкото, което <u>казва</u> , е ясно, умно, отмерено.	L/0/1/2/3 По една точка за всяка правилна глаголна форма

14	Загради буквите на верните отговори : Кои от изразите разкриват смисъла на употребения в текста фразеологичен израз	*идеше му на ум? а) той се сещаше б) той спомняше с) на него му хрумваше	L/0 – 3 По една точка за всяко вярно значение
15	Съедини със стрелки всеки фразеологизъм от първата колонка със значението му във втората колонка	Стъквам в калта - Унижавам Лови ми окоето - Харесва ми На две крачки - Съвсем наблизно Под път и над път - Навсякъде	L/0 - 4 По една точка за всяко вярно съответствие
16	Вместо точки запиши името на твореца, за когото се отнасят съответните биографични факти	1. Петко Славейков 2. Христо Ботев 3. Иван Вазов 4. Алеко Константинов	L/ 0 – 4 По една точка за всеки верен отговор
17	Загради верния отговор: Кой е авторът на следните стихове:	«Език свещен на моите деди, език на мъки, стонове вековни, език на тая, дете ни роди за радост, не за ядове отровни»	L/0/1 1 точка за верен отговор
18	Подчертай сред дадените имена 5 имена на съвременните литератори – българи от Молдова:	Петко Люленов, Петър Бурлак-Вълканов, Георги Барбаров, Тая Танасова, Тодор Стоянов, Нико Стоянов, Иван Вълков	L/ 0 – 5 По една точка за всеки верен отговор
19	Загради с кръгче отговор на въпроса: Коя от творбите е на Й.Йовков	В. По жицата	L/0/1 1 точка за верен отговор
20	В кратък текст от 5-7 изречения изрази мнението си по въпроса «Хубаво ли е човек да иска да се издигне над всички?» , като се аргументираш		L/ 0 – 2 2 точки – ако личната оценка структурира целия текст (формулира се като теза или пък като логичен извод). 1 точка - проявена е своя оценка или отношение, но само като декларация. L/ 0 – 3 3 точки – за 3 аргумента. 2 точки - 2 аргумента 1 точка - 1 аргумент L/0 – 1 1 точка – за добре свързан текст L/0 – 1 1 точка – ако няма правописни грешки L/0 – 1 1 точка – ако няма пунктуационни грешки

XI. БИБЛИОГРАФИЯ

1. Алипиева А. Литературата като култура в училищния образователен дискурс: В сп. Български език и литература, №4, 1998.
2. Базовый курс. Нормативные документы. Кишинэу: ИППИ, 1998.
3. Български поети от Бесарабия и Таврия. Антология. Съст. Елена Налбантова. Варна: LeterNet, 2005.
4. Гуцу В. Основы национального курса. Кишинэу, 2007
5. Демирева К. Обучението по български език и литература в Молдова. В сп. Български език и литература, №1, 2002.
6. Демирева К., Рацеева Е., Кара Н. Гид за приложение на курса по български език и литература в лицейските класове. Кишинэу, 2007.
7. Кара Н. Български език в Молдова/ Българи в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Том осми. Велико Търново, 2004.
8. Кара Н., Рацеева Е. Курс по предмета Български език и литература за лицейските класове. Кишинэу, 2006.
9. Рацеева Е. Писателят Мишо Хаджийски/ Българи в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Том осми. Велико Търново, 2004.
10. Рацеева Е., Особенности изучения болгарской литературы в Молдове как средство этнокультурной идентификации//Relațiile moldo-bulgare: probleme de cercetare. Кишинев: SȘB, 2007, с.125–144.
11. Рацеева Е., Демирева К. Матурата по български език и литература в Молдова// В сп. Български език и литература, №5, 2009.
12. Рацеева Е., Кара Н., О стратегии усъвършенствования курса по българскому языку и литературе в Молдове //в:Curriculum scolar: proiectarea, implementarea și dezvoltarea. – с. 247-262. - Chisinau, CEP USEM. 2007.